

Ikäihmisten päivätoiminnan tila tulevaisuudessa

Ikäihmisten kuntouttava päivätoiminta on ennaltaehkäisevää, ryhmämuotoista toimintaa, jolla tuetaan ja ylläpidetään ikääntyneen toimintakykyä, omatoimisuutta ja kotona asumisen mahdollisuutta. Sen avulla parannetaan ikääntyneen elämänlaatua. Toiminta on tarkoitettu kotona asuville muistisairaille, omaishoidettaville ja ikääntyneille, jotka tarvitsevat tukea osallistuakseen kodin ulkopuoliseen toimintaan.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on tehnyt keväällä 2024 selvityksen ikäihmisten kuntouttavasta päivätoiminnasta hyvinvointialueilla. THL:n kotisivuilta voi lukea mm., että ”Kuntouttava päivätoiminta vähentää yksinäisyyttä. Ryhmään osallistuminen on monelle iäkkäälle ainoa sosiaalisen kanssakäymisen muoto. Ulkoilu, ruokailu, monipuolinen liikunta ja ryhmässä toimiminen tukevat arjessa selviytymistä.”

THL painottaa nimenomaan sitä, että kuntouttava päivätoiminta tukee iäkkäiden kotona asumista mahdollisimman pitkään ja vähentää raskaampien palveluiden tarvetta.

Nyt Pirhassa on säästötoimien myötä käsittääksemme kuitenkin rajoitettu osallistuminen kuntouttavaan päivätoimintaan koskemaan ainoastaan omaishoidon tuen tai säännöllisen kotihoiton tuen piirissä olevia asiakkaita. Tämä sulkee pois sen asiakaskunnan, joka hyötyisi palveluista kaikkein eniten ja yhteiskunnallisesti vaikuttavimmin, sillä kuntouttava päivätoiminta vähentää tai siirtää kauemmaksi tulevaisuuteen raskaampien (~ kalliimpien) palveluiden tarvetta.

Pirhassa on myös suunnitteilla – ellei jopa jo päätetty – muuttaa ikäihmisten kuntouttava päivätoiminta etäpäivätoiminnaksi. Ymmärrämme säästötoimien tarpeen. Sähköinen/digitaalinen toiminta saattaa ehkä joidenkin asiakkaiden kohdalla tukea varsinaista (tosiasialliset kohtaamiset kädestä käteen ja silmästä silmään) päivätoimintaa. Etäpäivätoiminta ei kuitenkaan nähdäksemme voi sitä kokonaisuudessaan korvata.

Tietoomme tuodun valmisteluaineiston mukaan missään vaiheessa aluehallituksessa ei ole päätetty ikäihmisten päivätoiminnan nykymuodossaan (fyysisenä toimintana) lopettamisesta ja kokonaan korvaamisesta etäpäivätoiminnalla.

Keskustalle 10.2.2025 kyselytunnilla annetun mukaisesti ikäihmisten päivätoiminnan muuttamisesta kokonaan etäpäivätoiminnaksi EI VIELÄ ole päätetty. Vastaus on vaikeaselkoinen, eikä siinä selvästi vastata kysymykseen ”kyllä tai ei”, mutta vastauksessa luetellaan seuraavat päätökset, joissa ikäihmisten päivätoimintaa ei ole päätetty kokonaan muutettavaksi etätoiminnaksi.

- YT-neuvotteluiden lopputuloksen kirjaaminen 29.10.2024: ”siirtymistä OSITTAIN etäpäivätoimintaan”
- IKI2035 ohjelman toimeenpanosuunnitelma ei sisällä viitettä etäpäivätoiminnasta. Jos silloin olisi asia ollut tiedossa, se olisi varmasti mainittuna suunnitelmassa läpinäkyvyyden ja hyvän viranomaistoiminnan mallin mukaisesti.
- Aluevaltuuston kokouksessa 17.12.2024 keskusteltiin ikäihmisten päivätoiminnasta, ja loppujen lopuksi asiasta kirjattiin lopettamisen sijaan, että ”Ikäihmisten päivätoimintaa pyritään säästöjen saamiseksi toteuttamaan kustannustehokkaampina lähipalveluina sekä ikäihmisten tarpeita palvelevina, näyttöön pohjautuvina etäpalveluina yhdessä kuntien ja järjestöjen kanssa aktiivisesti keskustellen. Matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa sekä erilaista hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa järjestetään yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa mm. lähitoreilla.” Tämä kirjaus on osa poliittista ohjausta, eikä sinänsä

sitovaa, mutta on huomattava, että valtuusto ei 17.12.2024 ole hyväksynyt ikäihmisten päivätoiminnan muuttamista kokonaan etäpäivätoiminnaksi edes poliittisena ohjauksena.

Tästä syystä teemme aloitteen ikäihmisten päivätoiminnan jatkuvuuden takaamisesta Pirkanmaalla. Ikäihmisten päivätoimintaa ei kokonaisuudessaan voida korvata etätoiminnalla. On varmistettava, että suunniteltavilla muutoksilla, joilla haetaan säästöjä, ei aiheuteta tulevaisuudessa jopa suurempia kustannuksia – puhumattakaan vaikutuksista yksittäisten asiakkaiden ja heidän omaistensa ja omaishoitajien asemaan.

Toimitamme tämän aloitteen myös Integraatiojohtaja Tuukka Salkoahon johtamalle työryhmälle, joka pohtii ikäihmisten päivätoimintojen järjestämistä tulevaisuudessa.

Ikäihmisten päivätoimintaa järjestettäessä on otettava huomioon erityisesti:

- Asiakkaille, heidän omaisilleen ja omaishoitajilleen koituvat ongelmat totutun, nykymuotoisen toiminnan lopettamisesta
- pitkän aikavälin vaikutukset: jos päivätoiminta on täysin etämuotoista, esimerkiksi vähentääkö se (riittävästi tai lainkaan) yksinäisyyttä,
- onko etäyhteyden kautta mahdollista osallistua ryhmätoimintaan, tukeeko etätoiminta yhteistä ruokailua, monipuolista liikuntaa ja selviytymistä arjen askareista.
- Jos etätoiminta ei palvele riittävästi kuntouttavan päivätoiminnan päämääriä, paljonko syntyy kustannuksia siitä, että raskaampiin palveluihin on turvauduttava aikaisemmin/laajemmin?
- Kuntien ja kolmannen sektorin rajalliset mahdollisuudet lyhyellä varoitusajalla (talousarviot on jo tehty) ryhtyä tarjoamaan ikäihmisten kuntouttavan päivätoiminnan palvelua. Tämä on huomioitava kattavasti ja siten, että asiakkaat eivät joudu eriarvoiseen asemaan esimerkiksi sen perusteella, kyetäänkö hänen asuinkunnassaan palvelua tarjoamaan vai ei. Pirhan on taattava asiakkaiden yhdenvertaisuus.
- Mikä on sähköisten palveluiden vaikutus esimerkiksi muistisairauksien kehitykselle.
- Kuinka etäpalvelua voidaan kohdistaa kuulo- tai näkövammaisille tai henkilöille, joiden kyky käyttää digitaalisia laitteita on heikko.

Lisäksi päätöstä on tarkasteltava sosiaalihuoltolain 19§ 5) kohdan ja tätä kohtaa tulkitsevan hallituksen esityksen valossa, josta selvästi käy ilmi, että osallistava päivätoiminta kuuluu hyvinvointialueiden vastuulle.

Keskustan aluevaltuustoryhmä

Petra Schulze Steinen